

Till utredningen om sjuk- och aktivitetsersättning samt förmåner vid rehabilitering, S 2020:04

E-post: s.sjukersattningsutredningen@regeringskansliet.se

Stockholm 2021-02-12

Ideella engagemang är rehabiliterande vid psykisk ohälsa

Psykiatriska diagnoser har under lång tid varit den största diagnosgruppen bland de mer än 250 000 svenskar som har sjukersättning. Många med psykisk ohälsa/sjukdom med sjukersättning har tidigare varit sjukskrivna under lång tid, och tappat tron på att överhuvudtaget kunna klara att arbeta igen. Andra har sedan ung ålder haft aktivitetsersättning och aldrig fått fäste på arbetsmarknaden.

För många av dessa personer har ett ideellt engagemang, såsom i en förening, hälsofrämjande och rehabiliterande effekt. Deltagande i föreningsliv och andra ideella engagemang gör att människor kommer in i ett socialt sammanhang och känner sig delaktiga.

Dagens regler i socialförsäkringen tar inte hänsyn till detta och ser inte potentialen. Försäkringskassans budskap är motstridiga. Å ena sidan sägs att även personer med sjukersättning ska kunna ägna sig åt vanliga ”fritidsaktiviteter”, som exempelvis ideellt arbete i föreningsliv eller politiska uppdrag, utan att sjukersättningen ifrågasätts. Å andra sidan anger Försäkringskassan - i [sin vägledning](#) - att ”... om fritidsintressen växer i omfattning så att de är mer att jämföra med förvärvsarbete eller näringsverksamhet kan de påverka rätten till sjukersättning”.

Tyvärr lämnar dessa oklara regler till enskilda handläggare på Försäkringskassan att bedöma ”omfattningen”. Det är handläggare som ofta saknar kunskaper om de olika psykiatriska diagnoserna. Det finns en bristande förståelse för att förmågan till aktivitet dels kan vara mycket varierande, dels att funktionsnedsättningarna långt ifrån alltid kan visas genom ”objektiva fynd”. Vår uppfattning är att Försäkringskassan underskattar de krav som ett så kallat ”förvärvsarbete på arbetsmarknaden” faktiskt ställer i dag. Det bidrar till att Försäkringskassan ser människors deltagande i exempelvis brukarföreningar som att de har en arbetsförmåga. Dessa oklarheter leder till att personer med sjukersättning inte vågar pröva ett ideellt uppdrag. Det är människor som ofta redan är passiviserade och stigmatiserade och saknar självförtroende. Vi menar därför att reglerna behöver uppmuntra till ideellt engagemang, och även tydliggöra att detta inte kan jämföras med ett vanligt arbete.

I dag säger praxis att den som har hel sjukersättning kan ägna upp till en åttodel av arbetstiden, det vill säga fem timmar per vecka, till exempelvis ideella uppdrag utan att sjukersättningen påverkas. Vi anser att människor ska få rätt att pröva ideella uppdrag eller arbete i högre grad än vad dagens regler medger.

Den pågående utredningen om sjuk- och aktivitetsersättningen ska bland annat komma med förslag för att underlätta ideella uppdrag m.m. med sjukersättning och aktivitetsersättning.

Vi anser att utredningen bland förslagen bör

- utöka möjligheten till ideella uppdrag för den med hel sjuk- eller aktivitetsersättning, från 5 timmar/vecka till 10 timmar/vecka, och att detta fastslås i lagstiftningen.

- införa motsvarande möjlighet för den som har halv sjuk- eller aktivitetsersättning, vilket saknas i dag.

- förtydliga i lagstiftningen vad som avses med arbeten på arbetsmarknaden. Det vill säga att det är ett arbete där det ställs krav på produktivitet, där man behöver klara att arbeta någorlunda självständigt och att det innebär ett arbete som någon är villig att betala för (jfr [HFD dom i mål 707–19](#))

Med vänlig hälsning

Jimmie Trevett, styrelsen för RSMH, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa

Lena Nilsson, ordförande Svenska OCD-förbundet

Simone Gynnemo, ordförande Riksförbundet Balans

Inger Blennow, ordförande Sveriges Fontänhus Riksförbund

Conny Allaskog, Intressepolitiskt ombud, Föreningen SHEDO

Margaretha Herthelius, ordförande Schizofreniförbundet

Anki Sandberg, ordförande Attention samt NSPH, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa